

OPBOUW

weekblad tot opbouw van het gereformeerde leven
uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

red. en sekr. riouwstraat 59, wormerveer
adm.: Kon. Wilhelminalaan 38, Leersum

H. J. van der Kwast — Amstelveen

„Door het geloof heeft Jacob bij zijn sterven ieder van de zonen van Jozef gezegend”

Hebreeën 11:21a

De aartvader *Jacob* heeft een veelbewogen leven gehad.

In zijn jeugdjaren had hij een felle strijd met zijn broer *Ezau*.

In zijn gezin waren er steeds moeilijkheden.

Er was veel naijver en twist onder zijn vrouwen en — hoe kan het anders — onder de zonen van die vrouwen.

Onder dit alles heeft *Jacob* tevens moeten vechten tegen zijn zondige aard, die hem altijd parten speelde.

Wanner hij op zijn oude dag moet uitwijken naar Egypte om aan de honger in Kanaän te ontkomen, zegt hij tegen de *Farao* dat zijn levensjaren weinig in getal en kwaad zijn geweest.

Het was een trieste *afgang*, zijn leven.

Dan heeft zijn zoon *Jozef* meer „succes” gehad.

Bij hem was de opgaande lijn duidelijk aan te wijzen.

Bij zijn vader thuis, onder zijn broeders had *Jozef* het niet best.

Hun haat tegen hem ging zó ver, dat zij zich niet ontzagen om hem als slaaf naar Egypte te verkopen.

Als slaaf in dit vreemde land had *Jozef* het de eerste tijd niet gemakkelijk.

Later maakte hij snel carrière; hij werd zelfs onderkoning in dat machtige wereldrijk van de oudheid.

Een levensgang als van *Jacob* komt dikwijls voor in onze wereld; er zijn veel mensen voor wie het leven een „afgang” is.

De „*Jozefs*” zijn schaarser op deze aarde.

Nu valt op deze levens in de bijbel het licht van het evangelie.

De schrijver van de brief aan de Hebreeën verwijst in onze tekst naar een ontroerende gebeurtenis.

Als *Jacob* op sterven ligt krijgt hij *Jozef* op bezoek.

Jozef heeft zijn oudste zonen *Manasse* en *Efraïm* meegebracht.

Voor deze jongens lijkt een prachtige toekomst weggelegd.

Hun vader is een groot man in één van de machtigste en rijkste koninkrijken van die dagen.

Zij kunnen krijgen wat hun hart begeert.

Maar dan gebeurt er iets wonderlijks.

De oude *Jacob*, die zijn laatste dagen sleet in Egypte vanwege de honger in Kanaän, de man met het in de ogen van de mensen mislukte leven, zegent de zonen van *Jozef* en zegt dat ze van hem zijn.

Hij haalt die jongens als het ware weg uit de rijkdom van Egypte en geeft hun een erfdeel bij dat armzalig stelletje vluchtelingen uit Kanaän.

Niet in Egypte, maar in Kanaän ligt de toekomst.

Niet de zegeningen van *Farao*, maar de zegening van *Jacob* is hun levensgarantie.

Naar menselijke berekening is dit te dwaas om over te praten.

We zouden zeggen: Laat die stervende oude man zijn illusie, de jongeren zullen wel wijzer zijn.

Wie gooit nu de zekerheid en de rijkdom die deze jongens dank zij hun vader *Jozef* in Egypte hadden weg voor een totaal onzekere toekomst.

Maar de bijbel zegt: *dat is nu geloof*.

Niets meer en niets minder!

De beloften van God waren aan *Jacob* en zijn geslacht gegeven.

Niets in onze wereld is vaster en zekerder dan de belofte van God.

Daarvoor geeft een kind van God alle schatten van Egypte, ja van de hele wereld cadeau.

Wie gelooft ziet de kracht van de belofte in de geschiedenis van *Manasse* en *Efraïm* en zoveel anderen.

Ontroerend dit gebeuren bij *Jacobs* sterfbed.

H. Smit — Barendrecht

Nogmaals de verhuizing

De vorige keer hebben we het gehad over verhuizingen. Nu is een verhuizing in het dagelijkse leven een onuitputtelijke bron waaruit steeds weer nieuwe en rijke gespreksstof opwelt. Ook in het kerkelijke vlak schijnt dat zo te zijn. Ik zou althans nog graag een artikelje aan dit onderwerp willen besteden, waarbij ik dan weer een heel andere kant opga dan de vorige keer. De vorige maal ging het over enkele negatieve factoren die als we niet waakzaam zijn gemakkelijk zouden kunnen bewerken dat de verhuizing samenvalt met de definitieve beëindiging van het lidmaatschap van een vrijgemaakte kerk (b.v.). De situatie die ik nú op het oog heb is een andere. Het kerklidmaatschap loopt geen gevaar, maar het komt wel om het zo eens uit te drukken onder de heerschappij van een wat slordige verkavelingsmethodiek.

Het verschijnsel van de streek-gemeenten

Door het laatste kerkelijke konflikt zijn de plaatselijke kerken kleiner geworden. In heel wat plaatsen daalde het ledental onder de kritische grens. Daar was de voortzetting van het kerkelijke leven in gemeentelijke zelfstandigheid niet meer mogelijk. De leden werden dan lid van een gemeente in de nabijheid. Zo ontstonden er streekgemeenten, liever gezegd: weer nieuwe streekgemeenten. Ook vroeger kenden we dat verschijnsel immers al, al was het ook in mindere mate. In zo'n streekgemeente heb je een kerkelijke kern... de plaats waar de diensten gehouden worden en waar de meeste leden wonen. Je hebt ook een kerkelijke rand waarbij ik zoals u begrijpt de aardrijkskundige betekenis op het oog heb. Dat wonen in de aardrijkskundige randgebieden stelt hoge eisen. Het vraagt offers en een buitengewone inzet. Alle vanzelfsprekende kerkelijke zaken vragen organisatie en inspanning: kerkbezoek, catechisatiebezoek van de kinderen, het deelnemen aan verenigingswerk... Je kunt het in zo'n aardrijkskundige kerkrand alleen maar volhouden wanneer de kerk gééstelijk in het centrum blijft staan!

Balancerend op de grens...

Bij de onderlinge grensafbakening

Kerkelijk Leven

van streekgemeenten hebben zich vanouds eigenaardige moeilijkheden voorgedaan. Een bepaalde plaats in de „streek” valt onder A. Waarom eigenlijk? B is even gemakkelijk te bereiken als het er op aankomt! En als je dan toch de auto moet pakken, dan is het een klein kunstje eventjes naar C te rijden om dáár te kerken. Daarom die toewijzing aan gemeente A? Misschien hebben de toenmalige leden dat zo gewenst. In elk geval is het in onderlinge samenwerking van de kerkelijke „planelogen” zo beslist!

Als ik nu naar A zelf — dus naar het kerkelijke centrum — moet verhuizen, dan kan ik op mijn klompen en door die klompen heen aanvoelen dat ik me ook bij A heb aan te sluiten. Maar als ik verhuis naar die plaats in het grensgebied, dan valt er niet veel aan te voelen, zelfs niet als ik mijn klompen uittrek. Dan moet ik terugvallen op die beslissing van het verleden, waarin mijn nieuwe woonplaats aan A is toegewezen. Maar... die beslissing maakt zichzelf niet vanzelfsprekend! Er blijft iets kunstmatig in, iets willekeurig. Maar dan is het ook moeilijk die oude beslissing als een verplichting te aanvaarden. Daarom zou ik naar A gaan en niet naar B of C? Een sterke drangreden heb ik dan niet. Om het ter verduidelijking nog eens in het latijn te zeggen: Er is geen echte motivatie om naar A te gaan!

Misschien breng ik zelf wel wat motiveringen mee die in andere richting wijzen.

Stel je voor, dat ik vóór mijn verhuizing al lid van B was! Dan is A de onbekende gemeente en B de bekende. En onbekend... maakt u het maar af!

Misschien heb ik reden te vermoeden dat er voor de kinderen juist in B meer mogelijkheden zijn op verenigingsgebied. En misschien — dat zou ook kunnen voorkomen — speelt het verschil in „ligging” tussen de diverse gemeenten een rol. Als ik toch geen duidelijke motivatie heb om naar een bepaalde gemeente te gaan, dan zou ik me de luxe kunnen permitteren me een gemeente te kiezen naar mijn eigen maat en

smaak! Het komt me voor, dat deze luxe één ding met alle luxe gemeen heeft... ze is eerder gemakkelijk en plezierig dan werkelijk gezond! Bij al die aangevoerde motiveringen kunnen er zijn die echt gewicht in de schaal leggen. Dan past het niet domweg te verwijzen naar de regeling van het verleden. Dat heb ik ook nooit gedaan. En dat doe ik ook in dit artikel niet. Maar wel wil ik het voor die kerkelijke regeling opnemen. Het is geen bagatel en we doen er goed aan haar echt serieus te nemen. Ze heeft het recht zwaar mee te tellen onder alle mogelijke andere overwegingen. Waarom?

Zelfstandige wijk

Het komt vaak voor, dat er in een grensplaats van het ressort enkele gezinnen wonen... twee, drie, vier misschien. Ik heb de ervaring opgedaan, dat deze gezinnen bijzonder veel aan elkaar kunnen hebben. In dagen van ziekte en zeer leeft de gemeente met hen mee. Maar die gemeente ontvangt om zo te zeggen handen en voeten in die paar broeders en zusters die ter plaatse aanwezig zijn. Er is een wisselwerking tussen de gemeente-totaliteit en de „wijk” daar in de verte. Hoe goed is het in de gemeenschap van allen te verkeren, met alle andere leden samen te horen, te bidden, Avondmaal te vieren, God te loven! Dat geeft de kracht om elkaar in dat kleine getal van drie of vier gezinnen vast te houden en te helpen waar dat maar kan en nodig is! Omgekeerd krijgt de gemeenschap die men met allen heeft haar konkrete vorm en gestalte vooral in dat samenleven met elkander in het kleine getal daar in de grensplaats!

Ik heb ook de ervaring opgedaan, dat enkele gezinnen elkaar kunnen stimuleren om iets te beginnen... iets op het gebied van de evangelisatie, een kinderklasje of

iets in die geest. Zo treedt men gezamenlijk op naar buiten en wordt daarbij ook zelf weer gesterkt.

Een zelfstandige kerk... dat is niet mogelijk. Maar een zelfstandige wijk in die kerk... dat is zeker wel mogelijk.

We weten niet hoe de Here alles zal leiden. Wie zal Hij nog op ons afsturen? Leden van andere gemeenten? Niet-gelovigen die binnenkomen? We gaan niet spekuleren. Maar één ding kan men stellen: De broeders en zusters daar in de grensplaats die samen een kerk-wijk vormen... ze houden de weg naar kerkelijke zelfstandigheid ter plaatse open. Meer kunnen ze niet en meer behoeft ook niet.

Maar de oriëntatie op de eigen plaats hebben ze en die hebben ze voor een groot deel te danken aan dat optrekken met elkaar!

Als ze hun kerklidmaatschap nu eens hadden laten bepalen door hun eigen partikuliere overwegingen...? Als ze de kerkelijke regeling van vroeger nu eens van nul en gener waarde hadden gemaakt...? Misschien hadden ze dan na verloop van tijd elkaar nog wel eens ontdekt...! Mogelijk. Maar ze hadden toch veel gemist. Aan elkaar. Aan die wisselwerking van de gemeentetotaliteit waarin ze hun plaats mochten innemen en de kerk-wijk van hun kleine getalletje. Het zou ook veel moeilijker voor hen geweest zijn zich te oriënteren — geestelijk — op hun eigen plaats. Niet onmogelijk maar wel moeilijker! De gemeenschap zou haar zwaartepunt hebben gehad in de lange verbindingslijn... naar plaats B of plaats C. De korte verbindingslijn in de kerk-wijk zou hun ontgaan zijn.

Zoals ik al zei... een goed woord voor die kerkelijke regeling van het verleden. Méér niet! In die regeling kan de weg liggen naar de kleine kerk-wijk. En die weg kan — als het God belieft — verder leiden. Men moet die niet bij voorbaat opbreken!

G. Janssen — Nijverdal

De vrouw en het ambt in de kerk

(4)

Spreekt Paulus uitsluitend over de gehuwde vrouw?

De vraag of Paulus in de door ons genoemde Schriftgedeelten steeds spreekt over de gehuwde vrouw is niet zonder betekenis. Wanneer dit het geval zou zijn zou men tot de conclusie kunnen komen dat

wat hij van de gehuwde zegt daarom nog niet de ongehuwde geldt en dat de laatste daarom in de gemeente meer rechten zou hebben dan haar gehuwde zuster. In zijn reeds genoemde boek verdedigt dr. Hommes met grote klem dat Paulus uitsluitend zou handelen over de gehuwde vrouw. Hij geeft daarvoor op bladz. 88/89 zelfs twaalf argumenten. Ook dr. Huls is in zijn studie: De dienst

der vrouw in de kerk, dezelfde mening toegedaan. Prof. Van Bruggen daarentegen wijst in Emancipatie en Bijbel deze gedachte voor 1 Cor. 11, waarover zijn boekje handelt, af. Het zou ons te ver voeren al de van weerszijden genoemde argumenten te bespreken. Dit lijkt me ook niet nodig.

Vast staat dat de Schrift van de vrouw in het huwelijk onderdanigheid vraagt ten opzichte van de man, al moet daar direct bij gezegd worden, dat zij van de man in het huwelijk ook wel het een en ander vraagt ten opzichte van de vrouw en ik heb zo de gedachte, dat wat van hem gevraagd wordt nog wel eens meer geestelijke inspanning zou kunnen vragen dan wat van de vrouw geëist wordt.

Wanneer wij vragen, waarom de vrouw onderdanig aan de man moet zijn, dan worden wij daarvoor verwezen naar Gods schepping van man en vrouw. Adam is eerst geformeerd, daarna Eva, zegt de apostel in 1 Tim. 2:13. In 1 Cor. 11 zegt hij dat de man het beeld en heerlijkheid van God is en de vrouw de heerlijkheid van de man. Als grond hiervoor geeft hij niet de huwelijksverhouding op, maar de schepping, zoals die ons verteld wordt in Gen. 2, dus voordat de zonde haar intrede in de wereld deed. De man is niet uit de vrouw, maar de vrouw uit de man en de man is niet geschapen om de vrouw, maar de vrouw om de man. Hier is dus duidelijk sprake van een voorrangspositie van de man. Ik wil echter, dat gij dit weet; het hoofd van iedere man is Christus, het hoofd der vrouw is de man, en het hoofd van Christus is God, 1 Cor. 11:3. Het woord hoofd geeft hier een gezagspositie aan, autoriteit en voorrang.

Dat de vrouw hiermee niet als een tweederangswezen getekend wordt vloeit voort uit de vergelijking tussen Christus en God. Van Bruggen wijst de gedachte af dat Christus hier slechts naar zijn menselijke natuur beschreven wordt. Christus is in wezen aan de Vader gelijk en is met de Vader en de Geest één God, maar begeert toch altijd te zijn de Zoon en niet de Vader, pag. 38. Gelijk in wezen als ze zijn is er toch een voorrang van de man op de vrouw, door Paulus aangegeven met het woord hoofd. Dit doet voor hem aan de waardigheid van de vrouw niet af. Dat maakt hij duidelijk door te zeggen: En toch, in de Here is evenmin de vrouw zonder de man iets, als de man zonder de vrouw. Want gelijk de vrouw uit de man is, zo is ook de man door de vrouw; alles is echter uit God. De man heeft zich dus op zijn positie niet te verheffen, de vrouw behoeft zich daardoor niet vernederd te voelen: beide hebben hun plaats van God ontvangen en zijn van elkaar afhankelijk. Het gaat hier niet over de

gehuwde man en de met hem gehuwde vrouw, maar om de man en de vrouw als zodanig. Men kan toch niet van de gehuwde man zeggen dat hij is door zijn vrouw! Plaats en positie van man en vrouw wordt hier in het algemeen beschreven. De onderdanigheid van de vrouw in het huwelijk is op grond van het bovenstaande niet willekeurig, maar berust op de orde, die God bij zijn schepping heeft ingesteld en sluit daarbij aan.

Terecht schrijft prof. Van Bruggen: „In de moderne tijd wordt, vooral in christelijke kringen, in toenemende mate een dilemma gemaakt tussen de plaats van de vrouw in het algemeen en de plaats van de vrouw in het huwelijk. Daarin wreekt zich vaak dat men enerzijds de al te duidelijke uitspraken van de bijbel over de plaats van de vrouw in het huwelijk niet wil loslaten, maar anderzijds steeds sterk beïnvloed is door het uitgangspunt van de emancipatie, dat man en vrouw als mens elkaars gelijke zijn. Men komt dan tot de wat vreemde constructie, dat deze principiële gelijkheid alleen in het huwelijk teruggedrongen wordt. Het huwelijk wordt dan, zolang de weerstand van dit christendom duurt, een uitzondering op de algemene regel der gelijkheid. Maar dit brengt ook mee dat het huwelijk volgens deze visie bij de wereld onsympathiek overkomt: de plaats waar vrije vogels gekooid worden en de éne mens plotseling hoofd wordt over de andere”, pag. 32/33. Ik veroorloof me dit brede citaat omdat daarin de zaken bijzonder duidelijk gesteld worden. Dat man en vrouw als mens niet elkaars gelijken zouden zijn, is onjuist en zal prof. Van Bruggen gezien zijn verwijzing naar de verhouding tussen Christus en de Vader op pag. 38 ook wel niet echt bedoeld hebben.

De huwelijksverhouding sluit aan bij de scheppingsgegevens — deze gedachte is echter volkomen juist en verdient onze overweging bij de vraag of Paulus spreekt over de gehuwde vrouw en over haar alleen. We moeten ons er voor wachten de tegenstelling gehuwd-ongehuwd in Paulus' spreken over de vrouw in te dragen. In het huwelijk krijgt de algemene positie van de vrouw t.a.v. de man een speciaal karakter: dat van de onderdanigheid, zij heeft in haar kwaliteit van vrouw niet de voorrang te zoeken, maar de man op zijn plaats te respecteren. Alle rolvervaging (Van Bruggen) wijst Paulus af, zoals ook de overige Schrift.

In concreto is de vrouw in Paulus' spreken vrijwel altijd de gehuwde. De meeste vrouwen waren in de oudheid gehuwd en dat op vaak zeer jonge leeftijd. Daarom kan de apostel in 1 Cor. 14:35 zeggen dat de vrouwen thuis maar haar eigen mannen om opheldering moeten vragen als zij iets

willen weten. Maar dit doet niets af van het algemene beginsel, waarvan hij uitgaat, maar berust daar juist op. In zijn betoog is daarom niets te vinden dat de ongehuwde vrouw meer rechten in de gemeente zou geven dan de gehuwde. De vrouw blijft altijd vrouw, in en buiten het huwelijk, heeft dat althans te blijven in haar optreden en gedrag. Zo alleen behoudt ze haar waardigheid, het andere is aischroos, schandelijk, lelijk. Ontsiert haar.

Wisselende zede of blijvende norm?

We willen nog afzonderlijk de vraag onder ogen zien of we in Paulus' spreken over het gedrag en de positie van de vrouw in de gemeente te doen hebben met een wisselende zede of een blijvende norm. We komen toch herhaaldelijk de mening tegen dat wat de apostel zou zeggen over de onderdanigheid van de vrouw in het huwelijk een blijvende norm zou aangeven, want in dit opzicht spreekt de hele Schrift al te duidelijk. Maar in ander opzicht zou hij zich richten naar de toenmalige zede, b.v. in zijn verbod aan de vrouw om met ongedekt hoofd te bidden en te profeteren. Type-rend zou in dit verband zijn kwalificatie „schandelijk” zijn, vgl. ook 1 Cor. 14:35. Maar wat toen als schandelijk kon gelden, zou nu wel als heel normaal kunnen beschouwd worden. Paulus' cultuurhistorisch bepaalde verboden zouden daarom nu niet meer van kracht behoeven te zijn.

Er ligt naar ik geloof wel een bepaald waarheidsmoment in deze redenering. Paulus schrijft concreet, in de tijd waarin hij leeft en houdt daarbij rekening met de toen bestaande situaties, terwijl hij daarop toch ook wel ingrijpt. Zo b.v. wat betreft de slavernij. Hij werkt niet revolutionair op de toestand van de slavernij in, maar hij laat wel daarin het evangelie als een zoutend zout werken door zijn bevelen aan de heren en de slaven. Zo houdt hij er ook rekening mee dat in zijn tijd de hoofdbedekking van de vrouw — waarin die dan ook bestaan moge hebben — een teken van haar vrouw zijn was en dat het dragen ervan haar typeerde als gewillig om haar positie van vrouw te blijven innemen. Maar het gaat hem daarbij niet om die hoofdbedekking op zichzelf — Paulus was geen modeontwerper of modemoralist — maar om het vrouw zijn en vrouw willen zijn van de zusters in de gemeente. Dat laatste is de blijvende norm voor de vrouw, het eerste — de hoofdbedekking zelf — is cultuurhistorisch bepaald wat de wijze van haardracht of hoofdbedekking betreft. In het steeds wisselend cultuurpatroon heeft de kerk de blijvende norm tot uiting te brengen

op welke wijze dan ook, waarmee nog niet gezegd is dat elke wijze boven kritiek verheven is. Maar dat is een vraagstuk apart.

Soortgelijk staat het nu ook met het verdere optreden van de vrouw. Die is in onze tijd meer van publieke aard dan in de dagen van Paulus, al was de zaak van de vrouw ook toen in dit opzicht reeds sterk in beweging. In haar positie van vandaag ligt zeker ook een vrucht van de bevrijdende kracht van het evangelie, die haar van nodeloos knellende banden heeft bevrijd en ruimere ontplooiingsmogelijkheden heeft gegeven, inzonderheid ook de ongetrouwde vrouwen, maar haar niet alleen. Maar dat de vrouw vrouw is en de voorrang aan de man heeft te laten is geldende norm en zal door christenen ook in onze tijd tot uitdrukking moeten worden gebracht. Daarbij beperken wij ons tot haar optreden in de kerk.

Ze moet ondergeschikt blijven, zegt de apostel. En daarbij denkt hij aan het concrete aanwijzingen geven voor het christelijk gedrag in publieke samenkomsten van de gemeente, waarbij dus mannen en vrouwen aanwezig waren, 1 Timotheus 2:12, vergelijk ook 1 Corinth. 14:34. Wij kunnen ons van deze teksten niet afmaken, zoals Hommes doet, door te zeggen: Deze teksten betroffen veel vrijere samenkomsten van de gemeente dan wij kennen, daarom zeggen zij niets voor het vraagstuk van de vrouw en het ambt. Want de preek van vandaag kent wel degelijk het geven van concrete aanwijzingen voor bepaalde situaties, wil zij werkelijk bediening van het Woord zijn. Ik ben belangstellend te vernemen waarom dit de vrouwen wel zou zijn toegestaan in de preek en niet in de vrije discussie, waar het in beide gevallen gaat om haar positie als ondergeschikt aan de man, zoals we zagen: de blijvende norm! Ik denk hier aan een opmerking van dr Huls in zijn reeds genoemde boek. Hij is van oordeel, dat alle charismata aan de vrouwen geschonken zijn (zie echter mijn eerste artikel) en dat Paulus uitsluitend handelt over de gehuwde vrouwen (zie daarover het begin van dit artikel) maar schrijft toch, vasthoudend aan de ondergeschiktheid van de vrouw in het huwelijk: „Hoogstens kan deze onderschikking in de kerk uitgedrukt worden in een teken, dat de dienst der vrouw hier iets wezenlijk anders is dan saeculiere emancipatie en dat de vrouw haar man op deze hem door God gegeven plaats respecteert, welk teken b.v. hierin zou kunnen bestaan dat de gehuwde vrouw niet aan de Woordverkondiging deelneemt. Dit is niet wettisch en voor alle tijden bindend bedoeld, want hetzelfde zou ook op andere ma-

Vervolg op pag. 326 - onderaan

D. W. L. Milo — Dalmally

KOLONISTEN

„Als iemand uit het Zuiden besluit in Schotland te gaan wonen en daar 'witte kolonist' genoemd wordt — wat is dan de juiste benaming voor een Schot, die besluit zich in Engeland te vestigen?" Aldus de zure vraag van een meneer Eady, in de lezersrubriek van de beroemde Oban Times, vorige week.

Die ingezonden brief trok onze aandacht. Niet dat wij enige last hebben van een onbegrijpelijke benaming — integendeel. Maar dat een Engelsman zich hier in de Hooglanden niet happy voelt is een openbaar geheim. En dat hij het in de krant zet, net zo, zonder een woord of letter te verspillen, is toch opmerkelijk, niet?

Het antwoord liet precies een week op zich wachten. Toen schreven twee Schotten elk een ingezonden brief in de lezersrubriek van de Oban Times. Ingezonden brieven zijn hier altijd lezenswaard, wilt u weten wat in het hart van onze mensen leeft. Op het vasteland heten ingezonden brieven de gemoedsontlasting van mensen met een kleine psychologische afwijking. Hier niet. Hier is een ingezonden brief een stuk openbare conversatie, die met zorg gesavoureeerd wordt. En dan moet u daar kennis van nemen; want hier voelt u iets van de historische spanning tussen Noord en Zuid, tussen Schot en Engelsman.

De eerste Schot schreef: „in antwoord op de vraag van meneer Eady naar een Engelse tegenhanger voor een 'witte kolonist' zou ik voor een Schot, die in Engeland gaat wonen, de naam 'balling' willen voorstellen." „Een Schot immers", zo gaat hij verklarend verder, „die in Engeland gaat wonen, is gewoonlijk een slachtoffer van de Whitehall-

regering. Deze regering bevoorrecht de bewoners van Engeland boven de andere bewoners van het Verenigd Koninkrijk, bijzonder die uit de 'thuis-districten'. Dit betekent dat een Schot geen werk vindt in zijn eigen gebied en geen huis kan betalen vanwege de 'witte kolonisten', die samen met de kopers van tweede huizen en huurders van vakantie-woningen de Schot uit zijn eigen markt hebben geprijsd."

„De naam 'witte kolonist' is natuurlijk geadresseerd. Zelfs de extreemste nationalist zou mensen, van wat ras of godsdienst ook, die wensen te leven en te werken tussen en bij te dragen aan de Schotse gemeenschap, daarvan niet willen weerhouden. Maar de 'witte kolonist' is iemand, die zijn geld verdiend heeft in de economisch bevoorrechte 'thuis-districten' en die zijn eigen omgeving en Engelse cultuur meenam naar Schotland. Zijn huis" (blijkt dat deze schrijver de omgeving van meneer Eady precies kent — hij woont ook op het eiland Seil) „is zo lelijk als het duur is, overgeplant uit het halfsteedse Engeland naar het landelijke Schotland, zonder oog voor plaatselijke architectuur en landschappelijk schoon. Hij kijkt naar de baai van Balvicar of naar de golf van Lorne door zijn enorme thermopane spiegelruit en zijn accountantsmentaliteit blijkt daarin, dat hij de prijs van zijn uitzicht bij die van zijn huis optelt. Hij heeft geen kennis van, geen eerbied voor en levert geen enkele bijdrage aan de bevolking die hij imponeert. Toegegeven dat hij niet zo erg is als de tweede-huiseigenaars en de vakantie-gangers, hij is toch erg. En jammer voor de arme Schot die door hem uit zijn huis is gezet — naar het Zuiden gestuurd en in de strijd om het bestaan geworpen."

Even ruiterlijk ondertekend met naam en adres. Deze brief is zowel persoonlijk tegen de Engelse klager gericht als universeel tegen de mentaliteit bedoeld. Dat deed trouwens ook de tweede briefschrijver. Die troostte meneer Eady door hem te vertellen, dat de naam 'witte kolonist' oorspronkelijk gebruikt werd voor Schotten, die als landverhuizers in warme gebieden hadden gewoond, op hun oude dag naar bonny old Scotland terugkwamen en dan niet tegen de gure wind konden. Daar stak dus geen kwaad in. Verder vertelde hij, dat het een conservatief kamerlid was geweest, die Engelse huurders op zijn Schotse landgoed met 'witte kolonisten' had betiteld. „En wat de Schotten in Engeland betreft", zo eindigde hij, „zijn de meesten van ons zo blij dat ze sociaal worden opgevangen in de Schotse clubs, dus

Vervolg van pag. 325

M. R. van den Berg — Leiden

DE VROUW EN HET AMBT IN DE KERK

nieren tot uitdrukking zijn te brengen. Maar hiermee zou toch duidelijk gemaakt kunnen worden enerzijds, dat de Kerk principiële alle charismata der vrouw erkennen wil, maar anderszijds ook dat zij de door God in het huwelijk gestelde orde ten volle aanvaardt", pag. 177.

Dit citaat kan duidelijk maken dat zelfs voor een principieel voorstander van de vrouw in het ambt als Huls de zaken nog niet zo eenvoudig liggen. Enerzijds-anderzijds... Drs De Jong zoekt in zijn laatste artikel over onze materie de harmonie in de assisterende functie van de vrouw aan de man in hetzelfde ambt. Concreet maakt hij dit niet, dat lijkt me ook moeilijk bij het openstellen van alle ambten voor de vrouw, afgezien van de vraag of dit gewettigd is. De vraag komt hierbij ook op, of zo het ambt bij de vrouw wel volwaardig is.

JEREMIA

Boekrol

Jeremia krijgt de opdracht van Jahweh om alles wat hij in zijn nu drieëntwintigjarige loopbaan als profeet verkondigd had, op te schrijven in een boekrol. „Alles" betekent hier natuurlijk niet „ieder woord", maar moet zakelijk worden opgevat. Wat de zakelijke inhoud van die profetieën betreft mocht hij niets weglaten. Dat dit de bedoeling is, blijkt uit vs. 32. Als de eerste boekrol letterlijk ieder woord bevat had, zou de tweede nooit uitvoeriger geweest kunnen zijn.

Wat in die eerste boekrol werd opgenomen, waren de profetieën — althans een deel ervan — die we tot nu toe behandeld hebben en zoals we die samengevat vinden in hoofdstuk 25, een gedeelte dat ook stamt uit het vierde jaar van Jojakim.

In deze verzen wordt nog weer eens gezegd, dat Jahweh onafgebroken zijn profeten zond en Jeremia nu al weer 23 jaar lang (25 : 3, 4), om het volk op te roe-

pen tot bekering van hun afval (25 : 5, 6). Maar Juda wilde niet luisteren en bleef andere goden achterna lopen (25 : 7). En dan kondigt de HERE de vijand uit het Noorden weer aan (25 : 9). In de voorgaande profetieën was die vijand nog anoniem (zie b.v. 5 : 15; 6 : 22; 10 : 22). Maar nu wordt duidelijk gezegd wie hij is: Nebukadnezar, de koning van Babel, mijn dienaar, mijn knecht. Hij zal Juda en Jeruzalem verwoesten. Zeventig jaar zal die dienstbaarheid aan Babel duren. Dan zal de HERE de ongerechtigheid van Babel bezoeken (25 : 11-14). Overigens zullen niet alleen Juda en Jeruzalem door Nebukadnezar onder de voet gelopen worden, maar ook de volkeren rondom Israël (25 : 19-26).

Dat alles moet Jeremia nu opschrijven in een boekrol.

Misschien

Jeremia moet niet zijn eigen woorden en ideeën opschrijven, maar de woorden die de HERE gesproken heeft (36 : 2). Het Woord van God moet vastgelegd worden. Dat is een belangrijk punt. Het Woord van God blijft tot in eeuwigheid (1 Petr. 1 : 23, 25). Het verwaait niet in de wind. Het doet wat de HERE behaagt en volbrengt datgene waartoe Hij het zendt (Jes. 55 : 11). Dat doet het

afgedacht van de vraag of het nu wel of niet is opgeschreven. Ook als Gods Woord niet was opgeschreven, zou het blijven tot in eeuwigheid. Daarvoor is het het woord van God. Gods Woord hoefde ook niet opgeschreven te worden om het betrouwbaarder en vaster te maken. Dat is bij mensenwoorden wel vaak het geval. Mensenwoorden die op schrift staan, zwart op wit, hebben een definitiever karakter dan wanneer ze alleen maar gesproken worden. Gods Woord heeft die schriftelijke fixering niet nodig om vast en betrouwbaar te zijn.

Maar voor de mens is het van levensbelang, dat Gods Woord werd opgeschreven. Want de mens is zo kort van memorie. Wij zouden al lang niet meer weten, dat er een blijvend en werkend Woord van God bestond, als het niet was opgeschreven. Dank zij het feit dat God zijn Woord heeft laten opschrijven, kunnen wij dat Woord nu kennen en ons leven erdoor laten bepalen.

Want om dat laatste gaat het natuurlijk. Het motief waarom Jeremia Gods Woord moet opschrijven, wordt genoemd in 36 : 3: misschien zal het huis van Juda luisteren.

Motief

Als ze nu eens alles wat Ik de

tussen eigen mensen, dat het ons niets kan schelen hoe de Engelsen ons willen noemen".

—o—

Daar ligt het hele probleem, het historische probleem. De Schotten, Kelten van huis uit, zijn door de Angel-Saksische volkeren naar de uithoeken van het Verenigd Koninkrijk verdreven. Ze wonen nog in Schotland, Ierland, Wales (ook Normandië) en op de Kanaaleilanden en het eiland Man. Die vijf bevolkingsgroepen hebben sterke onderlinge banden, jaarlijkse toogdagen, houden taal, traditie en cultuur in hoge ere en betekenen een voortdurende correctieve factor in het Verenigd Koninkrijk. Ze hebben altijd een levensstandaard beneden het gemiddelde Britse niveau, zijn altijd het mikpunt van Engelse grappen waar de zuinigheid in te pas komt — maar hebben met hun Schotse Hooglanders wel altijd de beste Britse regimenten geleverd.

Zoveel Schotten zijn als landverhuizers naar Canada en de Verenigde Staten vertrokken, echt niet van weelde, dat daar overzees de Schotse cultuur, zang, muziek en dans, zowel als de Highland Games weer regelmatig en volop worden beoefend. Elk jaar groeit dat. Er zijn ginds weer clan-gatherings: samenkomsten van families, die de onderlinge banden en de betrekkingen met het vaderland versterken. Ze hebben er eigen bladen en familiekrantjes. Er worden in Canada bagpipe- en lessen in Gaelec gegeven; er zijn weer ceilidh's, zang-samenkomsten. En in South-Carolina (VS) was onlangs een Schotse toogdag, compleet met alle festiviteiten en sporten en met een openlucht-kerkdienst tot slot! Trouwens ook in ons goede Nederland heeft men er weet van: de Nederlandse Genealogische Vereniging besteedt in haar Gens Nostra tegenwoordig alle aandacht aan de Schotse families, die in de periode van Leicester in ons land zijn blijven hangen.

De Canadese schrijver John Prebble schreef een reeks boeken over de Schotse historie. Dat zijn *Culloden* (de slag rond de Britse kroonpretendent Prins Charles Edward Stuart, 1746, waarbij de Schotse adel nagenoeg vernietigd is), *Glencoe* (de geschiedenis van de Britse massamoord op de Macdonald-clan in 1692 met medeweten van Willem III), de *Highland Clearances* (de ontvolking van de Schotse Hooglanden: de Engelse landeigenaren dwongen hun arme pachtboeren te emigreren en gingen schapen houden, wat meer winst en min-

der arbeidsloon betekende). *The Lion in the North* en meer historische boeken. De BBC interviewde de schrijver deze zomer en vroeg hem: hoe hij toch, Engelsman zijnde, zulke pro-Schotse boeken kon schrijven? Zijn antwoord was verrassend: ik ben wel als Engelsman geboren maar verbleef mijn hele leven haast in Canada. Daarom kan ik de verhouding Engeland-Schotland wat meer op een afstand bezien. En na bestudering van de historie ben ik van mening, dat wij Engelsen inderdaad nog al iets hebben goed te maken met de Schotten.

—o—

Tegen deze achtergrond komt het zelfbeklag van een Engelsman, die zich in Schotland tracht te nestelen, scherp uit. We kennen persoonlijk meneer Eady niet. Maar we hebben wel Engelsen leren kennen in soortgelijke omstandigheden. Ze kwamen hier, brachten hun hebben en houden mitsgaders hun Engelse stijl, meerwaardigheidsgevoelens, uitspraak, voorkeur en cacque mee en veinsden het Keltisch van de 'inboorlingen' niet te begrijpen. Ze schroefden zichzelf uit de levensgemeenschap, isoleerden zich meer en meer, gingen steeds vaker op reis naar het Zuiden en vergaten een goede keer terug te komen. Want zo gastvrij als de Schotten zijn — je hoeft ze niet in hun eer aan te tasten. Neem je deel aan de dorpsgemeenschap, dan gaan karten, deuren en whiskeyflessen voor je open. Blijf je liever chauvinistisch jezelf dan roep je de vraag op: wanneer vertrek je weer?

Vreemdelingen, bijwoners, kolonisten — dat waren Abraham en zijn mensen, toen het beloofde land nog niet hun eigendom was. Ze moesten zich houden aan de regels van dat land en hoefden geen lakens uit te delen. Dat ging overigens heel goed en ze zijn er oud bij geworden.

En leven we eigenlijk niet allemaal als christen zo in deze wereld? In de wereld maar niet van de wereld? Zoeken we bewust de antithese, dan maken we ons onmogelijk. Dan vraagt men: wanneer ga je weer? Maar verbeeld je je dat de antithese er heel niet is, dan word je op een dag wel duidelijk gemaakt dat je een gast bent, een vreemde eend in de bijt, een kolonist. Zo leven we, u in het moederland, wij in bonny old Scotland. We doen goed met vrienden te maken. Hoe zouden we anders iets goeds voor de anderen betekenen? Maar ons vaderland ligt ergens hier boven. Dat is niet van deze wereld.

HULP BIJ BIJBELSTUDIE

dag van Christus ons niet als een dief zou overvallen.

Baruch

Jeremia doet wat Jahweh hem heeft opgedragen en roept daarbij de hulp in van een zekere Baruch, die als zijn secretaris fungeert. Baruch behoorde tot een vooraanstaande familie. Hij was een broer van Seraja, die we twaalf jaar later als hofmaarschalk in gezelschap van koning Zedekia in Babel tegenkomen (51:59). Jeremia dicteert aan Baruch al de woorden die Jahweh in de loop van drieëntwintig jaar tot hem gesproken had.

Dat al die profetieën bij elkaar wel degelijk een schrikreactie en een schokeffect teweeg konden brengen, blijkt in het geval van Baruch zelf. Daarvan wordt verteld in hoofdstuk 45.

Toen Baruch klaar was met schrijven, was hij helemaal ontredderd. Wee mij toch, zegt hij, want de HERE heeft smart bij mijn lijden gevoegd. Ik ben moe van mijn zuchten en rust vind ik niet (45:3). Het achtervolgde Baruch. Hij kon er niet van slapen. Zoveel indruk maakte het op hem. Hij zag zijn hele toekomst in het water vallen. Het is helemaal niet onmogelijk, dat hij evenals zijn broer carrière wilde maken in de politiek en dat hij goede vooruitzich-

ten had op een goede positie. In ieder geval wilde hij graag vooruit komen en iets bereiken in zijn leven (45:5). Maar hij begreep, dat hij dat allemaal wel kon vergeten. En daar heeft hij het moeilijk mee.

Maar dan zegt Jahweh tot hem: Baruch, wat Ik gebouwd heb, breek Ik zelf af en wat Ik geplant heb, ruk Ik zelf uit. En zoudt gij voor u dan grote dingen zoeken? Zoek ze niet. Want, zie, Ik breng rampspoed over al wat leeft. Maar Ik beloof u, dat Ik uw leven zal sparen.

Baruch behoorde niet tot degenen die Jahweh's woorden naast zich neerlegden, zich er niets van aantrokken en gewoon verder gingen alsof er niets aan de hand was. Hij geloofde die woorden en nam ze serieus. Hij ging ervan uit. Juist daarom had hij er moeite mee. Want hij zag zijn toekomst, zoals hij zich die had ingedacht, in elkaar storten. En dan geeft de HERE hem een ruggesteuntje: bijt je niet vast in je carrière, Baruch. Laat het leven zoals jij je dat had ingedacht, schieten. Dan zul je het leven vinden.

Vinden door verliezen

Wat de HERE tot Baruch zegt, is hetzelfde als wat Jezus ons voorhouden heeft: wie zijn leven zal proberen te behouden, zal het ver-

liezen (Matth. 16:25). Wie zich vastbijt in zijn eigen toekomstplannen en in de carrière die hij maken wil, komt van een koude kermis thuis. Het zal hem bij de handen worden afgebroken. Maar wie luistert naar mijn woord en bereid is zijn eigen leven en toekomst prijs te geven, zal het leven juist vinden. Een ander leven dan hij zich had voorgesteld en had gepland. Maar veel rijker, omdat het een leven met God is. Wie terwille van zijn carrière het Woord van God naast zich neerlegt en doorgaat alsof God niets gezegd heeft, raakt het waarachtige leven kwijt.

Christus heeft ten aanzien van onze toekomst ook het nodige gezegd. Hij heeft gesproken over bloed en vuur en rookdamp. Hij heeft gesproken over Gods oordelen die over de wereld zullen trekken en over een situatie waarin je als christen niet meer kunt kopen en verkopen, laat staan carrière maken. Wie daar geen rekening mee houdt bij zijn toekomstplannen, wie deze profetieën zonder meer buiten beschouwing laat alsof ze niet gesproken zijn, verliest zijn leven. En om ons te helpen die profetieën in ons leven te laten doorwerken en gewicht te laten krijgen, heeft God ze voor ons laten opschrijven en zwart op wit laten zetten.

laatste drieëntwintig jaar tot hen gesproken heb, op een rijtje krijgen en met dat alles in zijn totaliteit — dus niet geleidelijk en mondjesmaat en beetje voor beetje, maar met het volle gewicht ervan — geconfronteerd worden, misschien zit er dan nog de mogelijkheid in, dat ze zich bekeren en dat Ik hun zonde kan vergeven.

Dat is het motief van de HERE. Daarom moest Jeremia de profetieën opschrijven. Daarom hebben ook wij het Woord van God zwart op wit: om ons erdoor te laten beheersen en om in Gods vergevende liefde te kunnen leven.

Waarom zou er — om maar iets te noemen — zoveel zijn opgeschreven over de tekenen der tijden, over de oordelen die God over de wereld laat gaan en over de wederkomst van Christus? Toch zeker met de bedoeling, dat wij daar in ons leven rekening mee zouden houden en niet als de mensen in Noachs dagen zouden doorleven alsof er niets aan de hand is. Al die woorden heeft God laten opschrijven, opdat de

C. Veenhof — Kampen

Een herinnering

Zoals onze lezers wel zullen weten is zondag jl. Mevrouw Schilder op 96-jarige leeftijd de eeuwige rust ingegaan. Bijna vijf en twintig jaar nadat haar man, prof. K. Schilder, van ons keenging.

Wanneer je met het leven en werken van prof. Schilder nauw verbonden bent geweest roept dit overlijdensbericht een reeks van herinneringen bij je op.

Ik dacht in deze dagen vooral aan de dag die én voor prof. Schilder én voor zijn vrouw een hoogtepunt in hun leven is geworden. Ik bedoel 3 maart 1933. Op die dag was Mevrouw Schilder jarig en promoveerde haar man tot doctor in de filosofie in Erlangen.

Tijdens Schilders studie daar stond ik, vooral ook omdat ik drukproeven voor hem corrigeerde, in voortdurend contact met hem. En toen zijn promotie in het zicht kwam nodigde hij mij uit daarbij aanwezig te zijn.

Ik zal een paar briefjes van Schilder die op die promotie betrekking hebben in dit artikel opnemen. Zij vormen een typerend voorbeeld van de hartelijke en geestige wijze waarop hij correspondeerde.

☆☆☆

Op 10 mei 1930 toen hij nog aan het begin van zijn studie in Duitsland stond schreef hij mij de volgende briefkaart.

Am. Even 'n klein levensteekentje vanwege de groote blijdschap (jij bent de 2e die 't hoort, de 1e na mijn vrouw) een thema afgesproken voor diss. De *paradox*. Niet door mij gevraagd (expres niet) doch door eventuelen promotor (Herrigel filosoof hier, geweldig!) opgegeven nadat hij mijn boeken had doorgezien (ik heb ze expres ertoe meegenomen). Prachtig naar mijn zin. Hierbij stuur ik — om Herrigel te kwalificeren een knipseltje. Bewaar dat voor me s.v.p. Later wel meer. Overigens wordt 't hier hard werken. De examenstof is heel groot. Je weet: eerst diss., daarna ex. h. gr. je P(ictor). Later meer.

☆☆☆

Tussen prof. Herrigel en Schilder ontstond een bijzonder goede verhouding, ja er groeide tussen beiden een hartelijke vriendschap. Herrigel was in het najaar van 1929 professor in Erlangen geworden. Daarvoor was hij als zodanig zes jaar verbonden geweest

aan de Tohoku-universiteit in Sendai, Japan. Na zijn vertrek naar Erlangen werd hij door die universiteit benoemd tot doctor honoris causâ in de filosofie. Hij werd zoals het officieel heette een „Bungaku-Hakushi". Dat betekent zoals ik in het mij door Schilder toegezonden krantenknipsel las: „Ridder van het wijde veld der filosofie". Van bijzondere betekenis daarbij was dat Herrigel — een buitenlander! — de eerste was die door deze universiteit zo werd geëerd. Bij zijn vertrek uit Japan had hij reeds een prachtig Japans feestgewaad ontvangen. En van de Datto Bunkwa Kyokai ontving hij een zeer waardevol erezwaard. Herrigels vrouw, die jarenlang les nam in „bloemencompositie" en daarin een „meestersexamen — met uitmuntendheid" aflegde, voerde sindsdien de titel Nyo-Shin-An, de „den meester gelijke leerling".

Dit alles typeert enigszins in welk milieu Schilder in Erlangen terecht kwam. Herrigel moet een briljant docent zijn geweest. In grote verbazing schreef Schilder mij eens dat Herrigel aan enkele honderden studenten gedurende een geheel semester een college gaf over de transcendentiaal-filosofie van Kant zonder één aantekening voor zich te hebben.

☆☆☆

Hoe Herrigel over Schilder dacht bleek mij uit een brief die ik van hem kreeg nadat ik hem geschreven had over het sterven en de begrafenis van Schilder. Daarin stond o.a. dit: „Het bericht dat Prof. dr K. Schilder niet meer onder de levenden vertoeft heeft mij diep geschokt. Ik kan de grootte van het verlies beseffen, dat zijn gezin, en zijn vrienden, zijn col-

lega's en studenten, de universiteit van Kampen en, naar het mij toeschijnt, het gehele nederlandse volk getroffen heeft.

Midden uit zijn levenswerk is hij weggerukt, een werk dat wel nauwelijks één kan overnemen en voortzetten. Nu heeft hij alles wat hem lief en dierbaar was op aarde, achter zich gelaten. Maar ik weet, dat hij nu op weg is de kracht en de heerlijkheid te aanschouwen van het Rijk dat de inhoud van zijn diepste geloof heeft gevormd.

Ik echter heb in hem mijn beste en rijpste leerling en tegelijk een man van een zo zuivere en fijne ziel verloren dat ik met zijn vriendschap gelukkig was.

De onzalige oorlog heeft aan ons schriftelijke contact een einde gemaakt. En toen ik na het einde van de oorlog successief te weten kwam wat wij, Duitsers, allemaal in de wereld hadden gedaan, heb ik mij er geleidelijk van moeten overtuigen dat het Duitse door een horde van misdadigers geleid en verleid was geworden. En toen ik dat begrepen had heb ik mij zo diep (so heilloos) geschaamd dat ik niet meer de moed opbracht mij mijn buitenlandse vrienden in herinnering te brengen. Het allerminst Schilder. Want ik vreesde dat het met hem gedurende de oorlogsjaren vanwege zijn oprechtheid en trouw aan zijn overtuiging slecht vergaan zou zijn en u bevestigt mijn vermoeden."

Dankbaar was Herrigel dat zijn portret ondanks alles in Schilders studeerkamer hing.

☆☆☆

Toen in het vroege voorjaar van 1933 de promotie in het zicht kwam vroeg Schilder mij in Er-

langen te komen. Hij deed dat in het volgende karakteristieke briefje:

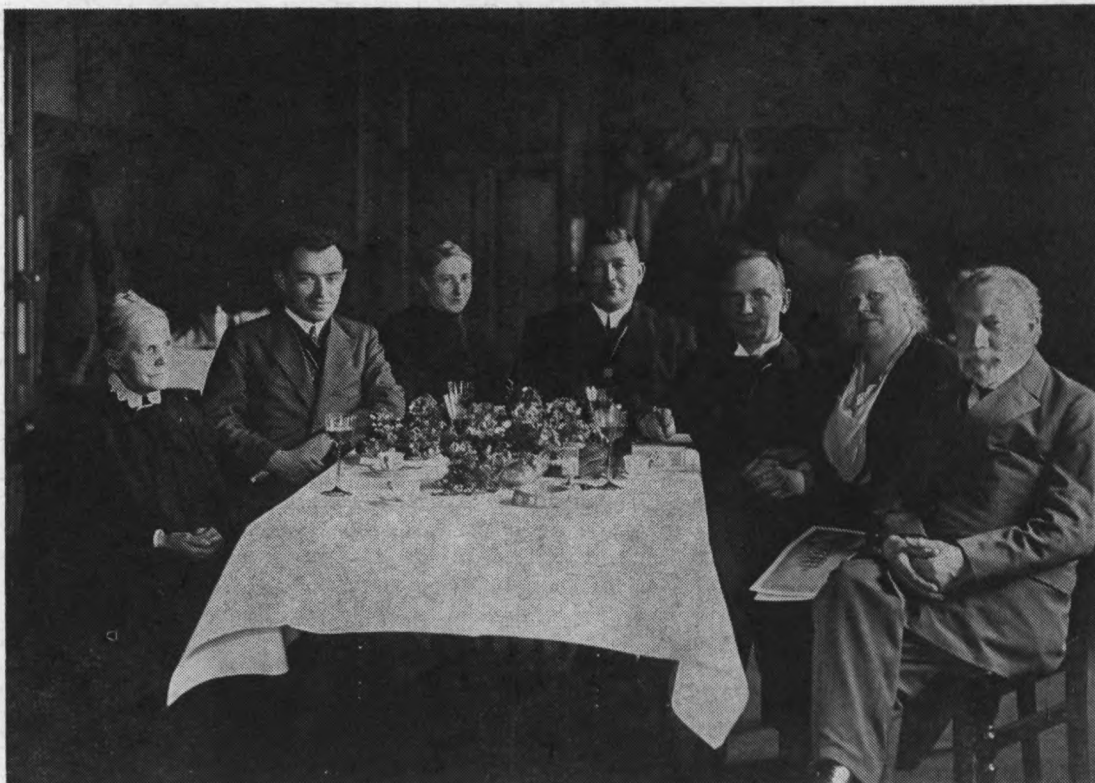
„Ik zou het fijn vinden als je komt. Ik zie ons al zitten aan een diner in N(ürnberg). Overigens moet je je niet voorstellen, dat er plechtigheid of zo bij te pas komt. Promoveren is hier onder 2000 een heel gewoon verschijnsel. Paranimfen kennen ze hier niet. En juist omdat het geen formaliteit is, maar een slotacte (examen) die de hele zaak nog kan doen mislukken (wat nog pas geleden gebeurd is) is er geen enkel vertoon van feestelijkheid of deftigheid bij. Je krijgt zelfs je diploma eerst na een week of vier thuis, want dat moet natuurlijk allemaal lopen over Kanzlei etc. Geen enkele toga komt erbij te pas, en geen paranimf, en niks. Maar als het gelukt zou zijn, dan zal het mij een blijdschap zijn jou te zien onder de kleine schare van degenen die het leuk vinden."

Vlak voor 3 maart kreeg ik nog een briefkaart met daarop het volgende:

„Bericht me tijdig of je komt, wie er komen, want ik moet tevoren een paar vischjes bestellen. Ook of je logeeren wilt i.e. hotel, zo ja, hoeveel. Ik zeg het dan. Je kunt ook in Nürnberg logeeren desgewenscht. Prom. i.d. morgenuren, ongeveer 12 uur afgelopen. Verder kijk ik je niet aan, zoo je weet. P(ictor)"

Op 2 maart gingen Mevrouw Schilder en — natuurlijk! — Schilders boezemvriend Jaap de Waard en ik per trein naar Erlangen. Zoals hij gezegd had wilde Schilder ons „niet zien". Hij bleef tot het laatste moment studeren.

De derde maart brachten Jaap en ik hem naar het universiteitsgebouw waar het examen zou worden afgenomen. En daarna instal-

leerden we ons in een restaurant precies aan de overzijde van het plein waaraan dat gebouw stond. Daar kwam een poos later ook „Gymnasialprofessor” Koller, een allervriendelijkste gepensioneerd leraar bij wie Schilder vaak aan huis kwam, en die — met zijn dochter — Schilder bij de vertaling van zijn dissertatie had geholpen.

Toen we zo ongeveer een uur in dat restaurant hadden gezeten zagen we een heer uit de deur van het universiteitsgebouw komen. Hij stak het plein over recht op „ons” restaurant af. Met een schok stond Koller op en zei — ik hoor nog met wat voor een grote eerbied hij dat deed. — „Das ist prof. Herrigel.” Herrigel vertelde dat hij met zijn deel van het examen klaar was: „Es war ausgezeichnet und die Rest wird natürlich auch gut sein.” Schilder had naast het hoofdvak als bijvakken gekozen Oude Testament (Amos) en pedagogiek!

Omstreeks twaalf uur stonden we in de hal van de universiteit. Nog zie ik Schilder met grote sprongen de trap afstommen: „Het is gelukt”, zei hij „summa cum laude”. Dit is de gelukkigste dag van mijn leven.

Een ogenblik later kwam ook prof. Herrigel naar beneden. In het gesprek dat volgde zei hij: „Mein Antrag auf „summa cum laude” (met de allerhoogste lof) is sofort angenommen worden. Seit Jahren haben wir diese Note (dit predicaat) nicht verleihen können.” En hij voegde er aan toe: Jammer dat de heer Schilder een hollander is anders zou ik hem direct als hoogleraar aan een van onze universiteiten voordragen.

☆☆☆

's Middags nam Schilder ons mee naar Neurenberg. Zijn vrouw was te vermoeid om die uitstap mee te maken. Schilder hield ontzaglijk veel van die oude, prachtige stad. Alles spreekt hier van de geschiedenis, zei hij. Hij liet ons alle pittoreske plekje zien O.a. das „Bratwurstglöcklein”, een oud cafeetje waarin je nauwelijks staan kon, geopend in 1313! dat voor mannen als Hans Sachs, Albrecht Dürer en vele anderen een stamcafé was geweest.

's Avonds hadden we in een hotel in Erlangen een diner. Er waren daarbij inderdaad „vischjes”, natuurlijk forellen! Ik bood hem daar namens een aantal vrienden een gouden F.Q.I.-insigne aan, dat hij onmiddellijk omdeed en dat hij sindsdien altijd droeg. 's Avonds bracht hij ons naar Neurenberg. En na een bezoek aan de Ratskeller zette hij Jaap en mij op de nachttrein naar Holland. Schilder bleef in Duitsland om met zijn vrouw nog een week van een dubbel en dwars verdiende vakantie te genieten.

Op de hierbijgaande foto ziet U

het gezelschap van het diner. Zoals u ziet waren daarbij ook prof. Koller, zijn vrouw en zijn dochter Peter present.

Dit alles kwam mij in deze dagen opnieuw in herinnering.

Het is allemaal al bijna vijf en veertig jaren geleden. Maar zulke gebeurtenissen vergeet je nooit.

Kerknieuws

KOMMISSIE FUNKTIONERING KERKVERBAND

De Kommissie Funktionering Kerkverband is gereed gekomen met haar rapport over de artikelen 34, 35, 37, 39 en 40 van het Akkoord van Kerkelijk Samenleven. Dit rapport is door de roepende kerk van Wezep aan de kerkeraden toegezonden.

Het rapport bevat in hoofdzaak een bewerking van de genoemde artikelen.

De kommissie stelt de Landelijke Vergadering te Wezep 1978 voor artikel 39 te laten vervallen, aangezien de verhouding tot andere kerken van eenzelfde belijdenis in de door de kerken aanvaarde „praebule” reeds nadrukkelijk aan de orde komt.

De voorgestelde redactie van de overige artikelen luidt als volgt:

art. 34

De besluiten van regionale en landelijke vergaderingen staan ter bekrachtiging aan de plaatselijke kerken en worden, zo enigszins mogelijk, in onderlinge liefde aanvaard. Wanneer een kerk echter van oordeel is, dat een besluit strijdt met de Heilige Schrift, of met dit „akkoord van Kerkelijk samenleven”, of ook dat aanvaarding niet zou dienen tot heil van de gemeente, zal zij zich hierover aan de zusterkerken verklaren.

art. 35

Het is geoorloofd zich van een besluit van de kerkeraad op de regionale vergadering, of ook van een besluit van de regionale vergadering op de landelijke vergadering te beroepen; naar de verkregen uitspraak zal men zich voegen, tenzij dit niet recht zou zijn voor God.

Als regel geldt, dat in elk geding slechts één beroep mogelijk is; tegen een besluit dat de leer der kerk of tucht over de dienaar des Woords betreft, staat echter beroep open tot op de landelijke vergadering.

art. 37/1

In de regionale vergaderingen zal worden gevraagd of er iets is, waarin een kerk het oordeel en de hulp van de zusterkerken nodig heeft.

art. 37/2

De regionale vergaderingen dragen er zorg voor, dat de in haar samenkomende kerken elkaar op de hoogte stellen van de arbeid der ambtsdragers, opdat deze kerken elkaar bijstaan, op elkaar acht kunnen geven en elkaar in tijds christelijk mogen vermanen, wanneer iemand nalatig bevonden wordt.

Het staat een regionale vergadering vrij, hiertoe enigen in haar midden aan te wijzen, die de kerkeraden ieder jaar bezoeken en over hun bevindingen rapporteren.

art. 40

De kerken beloven elkaar dit gemeenschappelijk aangenomen akkoord naar vermogen te onderhouden met inachtneming van wat Gods Woord gebiedt.

De artikelen behoren gewijzigd, vermeerderd of verminderd te worden, wanneer de kerken daarmee gediend zijn en het niet strijdig is met de Heilige Schrift; slechts een landelijke vergadering is bevoegd hiertoe te besluiten en wel nadat zij haar voorlopig oordeel aan de kerken kenbaar heeft gemaakt.

COGMA

Ds J. Dol, Chr. Geref. predikant te Sneek, maakte in het voorjaar 1977 een COGMA-reis mee naar de Bondsrepubliek. In een tweetal artikelen in het Kontaktblad van de Chr. Geref. Kerk te Sneek geeft hij zijn indrukken weer onder het veelbetekende opschrift:

Perspektief

Twee keer per jaar in de regel gaan 2 predikanten en 2 ouderlingen samen op reis. Ze trekken Duitsland binnen, met de opdracht bepaalde militairen op verschillende bases aldaar te bezoeken. Deze opdracht ontvingen zij van hun kerken, de Geref. Kerk Vrijg. buiten verband en de Chr. Geref. Kerken. De Vrijg. b.v. hebben nl. het COGMA, dat is: Contact Orgaan Geref. Militairen en Alleenstaanden. En van onze Kerken is er een Commissie Militairen Buitenland. En door deze twee organen worden deze reizen georganiseerd.

Al enkele malen had de Commissie mij gevraagd, of ik ook eens zo'n reis mee wilde maken. En op vrijdag 22 april begon dan de reis, waaraan ook uw predikant mee mocht doen.

Vooraf, in de late avond en nacht vóór het begin van de reis, waren er wat strubbelingen. Eén van de reizigers — en voordat u het van een ander hoort: de goede, maar wat naïeve man kwam uit Sneek en zijn initialen vindt u onder aan dit artikel — meende blijkbaar, dat het paspoort voorgoed was afgeschaft. Ten onrechte echter (hoewel er zowel bij het binnengaan van Duitsland en bij het verlaten daarvan inderdaad niet naar dit reisdocument gevraagd werd!) naar de mening van de andere reizigers. Gevolg: nachtelijke autoriteiten, grote inzet van enige Snekers en ontroerde dankbaarheid bij die ene reiziger. Gevolg ook: bij twee deelnemers aan de reis op de eerste dag kleine oogjes van de slaap. Maar de reis kon precies op tijd beginnen.

Vier deelnemers, zoals gezegd. Van vrijgemaakte zijde ds Holwerda, predikant te Doorn en br. Bosch uit Enschede. En namens onze kerken mochten br. Timmerman uit Enschede, maar daarvoor woonachtig te Sneek zoals u weet, en ik elkaar gezelschap houden.

Wat was het doel van ons bezoek aan de bases in Duitsland en wat was de aard van de bezoeken, die we aflegden? Doel was allereerst, contact te onderhouden met de tot onze kerken behorende militairen, die in Duitsland gelegerd zijn. En dan niet alleen maar, en misschien zelfs niet allereerst de dienstplichtige militairen. Zij hebben te maken met alle facetten van het in het buitenland gelegerd zijn. Maar zij hebben het voordeel, dat ze zeer regelmatig een aantal dagen thuis zijn, ook in de eigen kerkelijke omgeving.

En dat is niet het geval met de beroepsmilitairen of de K.V.V.-ers (Kort Verband-Vrijwilligers); zij zijn maar sporadisch in de gelegenheid naar Nederland te komen. En bovendien hebben zij hun

gezinnen ook bij zich. En zij moeten zich, ook in kerkelijk opzicht, dan met hun gezinnen ook geheel aanpassen aan de situatie in Duitsland.

Onze bezoeken aan de dpl. en aan de gezinnen van de militairen waren dan ook pastoraal van aard. Het ging erom, hen de hand te reiken. Hun te laten merken, dat wij, thuis, hen niet willen vergeten. Ambtelijk waren onze bezoeken niet; ze behoren immers niet tot onze gemeente.

Bovendien waren niet alle gezinnen waar we geweest zijn, leden van de Vrijg. Kerk b.v. of Chr. Geref. Wel spraken we pastoraal met hen; de bijbel ging open, we baden samen. Omdat we hen wilden helpen in de bijzondere omstandigheden, waarin zij verkeren.

Ik wil u nu graag vertellen, hoe een dag van onze reis er in doorsnee uitzag. In de vroege ochtenduren was het „verkasen” geblazen. De militaire bases, waar de nederlandse militairen gelegerd zijn, liggen nogal verspreid. Daarom moesten we soms wel een paar uur rijden. Aangekomen op de plaats van bestemming, reden we meestal naar het Mil. Tehuis. Daar hadden we dan dpl. militairen verwittigd van onze komst en kregen zij de gelegenheid met ons te spreken.

Ook spraken we dan met de beheerder van het Tehuis, die zijn dienst aan de soldaat in de vreemde verricht. Zij stelden het erg op prijs, als wij hen vanuit het „vaderland” een „hand” gaven en nog eens zeiden, dat we hun werk waardeerden. Vaak was er dan ook gelegenheid, een gesprek te voeren met de daar werkzaam zijnde legerpredikant(en). Zo zijn we nog even bij ds Born in Seedorf geweest.

In de middag- en avonduren trokken de „buiten-verbanders” en de Chr. Geref. meestal gescheiden op, om onze gezinnen te bezoeken. Het is begrijpelijk, dat de Vrijg. brs. zich voornamelijk toelegden op het bezoeken van hun gezinnen, terwijl br. Timmerman en ik de Chr. Geref. gezinnen bezochten.

Vaak was het laat, voordat we ons hotel weer opzochten. En de volgende morgen was het dan weer vroeg uit de bekende veren.

Er viel ook een zondag in onze reis. Ds Holwerda en ik kregen beide gelegenheid, een dienst te leiden in een protestantse gemeente. Ds Holwerda deed dat in Blomberg, terwijl ik in Stolzenau voorging.

Deel II

In dit tweede en laatste artikeltje over de reis naar de militairen in Duitsland wil ik proberen de vele indrukken, die ik opdeed, samen te vatten. En dan kan ik zeggen, dat ik eens even over de grens heb gekeken. En dan bedoel ik eigenlijk niet de landsgrens, maar de kerkelijke grenzen.

In de eerste plaats waren daar onze „buiten-verbandse” medereizigers. Zij behoren tot een andere kerkelijke gemeenschap. Maar toch was er samenwerking in broederlijke eensgezindheid, een inzet voor hetzelfde doel. Er was werkelijk in alle opzichten een eenheid in het ware geloof.

En zo iets is op zichzelf al een rijke ervaring. Want we zijn geneigd, ten opzichte van „die vrijgemaakten”, of ze nu „buiten” of „binnen verband” zijn, toch wat argwanend te zijn. En te denken aan de aksentverschillen en zo. Nu, die zullen er wel zijn, maar tijdens de reis heb ik er totaal niets van gemerkt. Eenheid in het geloof over kerkelijke grenzen heen dus.

Vervolgens heb je daar in Duitsland

die voor nederlandse begrippen zeer wonderlijke kerkelijke „gemeente's”, waarin protestanten van allerlei kerkelijke signatuur tot één gemeente behoren. Dat heeft zijn mooie kanten: de nood, de situatie dwingt de christenen naar elkaar toe. En in sommige gevallen funktioneert dat boven verwachting. Maar die medaille heeft ook een keerzijde. Vooral „onze” gezinnen hebben wel eens moeite te wennen aan die situatie: de diensten zijn anders ingericht, de preken hebben vaak andere accenten enz. En als de kinderen dan groter worden en zo'n gezin gaat naar het vaderland terug, dan komt er wéér zo'n grote overschakeling. Dan moeten ze weer wennen aan het „normale” kerkelijke leven in Nederland.

En dan hebben we gemerkt, dat de Heilige Geest ook in Duitsland zijn werk doet. Wat hadden we een fijne, soms erg diepgaande gesprekken! Met over 't algemeen jonge mensen in een moeilijke levenssituatie, die toch hun christen-zijn in die omstandigheden willen beleven en ook daadwerkelijk beleven.

Ja, wat is Gods werk in Jezus Christus wijs! Wat is de Geest machtig. Ik denk aan een middag, waarop vier christenen uit Nederland in Duitsland een Zuid-Afrikaanse gezinnetje bezochten (deze keer geen militair), maar een jonge man en vrouw, die voor muziekstudie in Duitsland verbleven). En waarbij in de gesprekken een werkelijke geestelijke eenheid bleek!

Werkelijk: grote en wijde perspectieven openden zich. We zagen iets van het wereldwijde kerkvergaderende werk van onze Heiland en Koning!

En wat bleef als opdracht over van deze reis? De opdracht, om te bidden en te werken. Te denken, als kerken, als kerkeraad, als gemeente aan de militairen. En vooral aan de militairen in het buitenland. Aan de dienstplichtigen, maar ook aan de beroeps-militairen. Ze worden wel eens wat te veel vergeten en door de gemeente aan hun lot overgelaten.

Maar we moeten ze vasthouden, ook in ons gebed. En we hebben te bidden voor de werkers en voor het werk, dat onder hen verricht wordt.

En we mogen daarbij weten van een grote Here Jezus. En van een machtige Heilige Geest. En van de voltooiing van het werk, dat nu nog zo gebroken ligt. En we mogen het perspectief hebben van werkelijke eenheid, die nu nog zo ver af lijkt. Kortom: we mogen bidden met perspectief.

J.D.

Nieuws uit breder kring

AKTIE AUTO HONGARIJE

In de afgelopen zomer mocht ik (en met mij nog enkele andere jongeren uit onze kerken) een bezoek brengen aan onze Hongaarse broederschap. We hebben een goede, gezegende tijd gehad en met een aantal predikanten gesproken. Eén van hen, een predikant met een bijzonder uitgestrekt werkterrein, heeft vier

jaar geleden uit Nederland geld gekregen voor een auto, een voor hem noodzakelijk vervoermiddel.

Deze auto is nu vier jaar dienst (120.000 km) aan vervanging toe. Maar dat kost geld, en dat heeft hij natuurlijk niet. Omdat het voor één gemeente niet mogelijk is, het benodigde bedrag (ca. f 9000,—) bij elkaar te brengen, doe ik een beroep op u, lezer van Opbouw.

Uw gift voor dit doel, klein of groot, is hartelijk welkom op giro 2014908 t.n.v. H. Willigenburg, Mathenesserplein 2a te Rotterdam, onder vermelding van: „Auto Hongarije”. Ik zal u op de hoogte houden van de stand van de akte. Bij voorbaat dank voor uw hulp!

H. Willigenburg

Vlaamse Plakkaat-Zending — Uitgave van het Evangelie van Marcus en van het Evangelie van Johannes in Vlaanderen.

In Antwerpen, bij het evangelisatieblad „De Kruisbanier” is deze zomer het Evangelie van Marcus verschenen. In de Statenvertaling en in de Nieuwe Vertaling werden in totaal 1.537.000 ex. gedrukt, waarvan thans ongeveer 1 miljoen ex. zijn verspreid, hoofdzakelijk in Vlaams-België, maar ook in Nederland. Nog enkele maanden zal de verspreiding voortgaan in het Vlaamse land, maar verwacht mag worden dat bij het aan-

breken van de Lente alle evangeliën hun weg gevonden hebben. Door het verstreken aan een uiterst lage prijs van f 0,07 per stuk werd deze evangelisatie-actie mogelijk ook voor de kleinste Vlaamse kerken in ons land.

Inmiddels is opnieuw aangevangen met de voorbereidingen voor de uitgave van het Johannes-Evangelie. Door de zeer gestegen belangstelling ook van Nederland zal deze nieuwe onderneming zo mogelijk nog omvangrijker worden. Weér werd het tijdschriftformaat gekozen en is de uitvoering in twee kleuren-druk voorzien.

In de herfstmaanden zal begonnen worden met een „Plakkaat-Zending”. Meerdere malen per jaar worden plakbrieven gedrukt, zowel voor boekhandelsetalages als ook voor kerkgevels en -portalen. Daartoe worden teksten uit de Heilige Schrift gekozen, die betrekking hebben op de actuele problemen.

Verantwoordelijk voor de komende ondernemingen is het evangelisatieblad „De Kruisbanier”. Steun voor de projecten kan gestort worden op postrekening 202511, De Kruisbanier, Den Haag. Adres voor briefwisseling: Elisabethlaan 71, 2600-Berchem-Antwerpen.

**PLAATS
UW FAMILIEBERICHTEN
IN DIT BLAD!**

Psalm 33:22 (onber.)

Dankbaar delen wij U, ook namens onze kinderen, mee dat wij zaterdag 19 november a.s. 25 jaar getrouwd zijn.

Wij hopen dit, zo de Heere wil, te vieren op vrijdag 25 november a.s.

W. H. w. d. Wal
H. J. v. d. Wal-v. d. Kolk
Hennie — Albert Jan
en Diederik

Alie
Wim
Lucie

Gelegenheid tot feliciteren van 20.30 tot 22.00 uur in zaal Oortwijn, Canadestraat 9 in Heino.

Dalfsen,
Koelmanstraat 81

Drukkerij »Steenbergen»

Periodieken
Boekwerken
Handelsdrukkerwerk
ZEIST - TELEFOON 03404 - 12452

LICHT EN DONKER dat is het thema van het EB-KERSTNUMMER

Door het hele nummer heen kunt u dit thema tegenkomen, zowel in de gedichten en foto's, als in de artikelen. Om enkele te noemen:

- het werk van de Stichting „Regenboog”
- een creatief spel met licht en donker

Het omslag, een ontwerp van W. G. van der Hulst, is nu ook als poster verkrijgbaar (f 2,50 per stuk).

De prijs van het Kerstnummer varieert van 75 cent (5 ex.) tot 20 cent (2500 ex. en meer) per ex. Deze prijzen zijn gelijk aan die van 1976! In de prijzen zijn de verzendkosten begrepen.

- Enkele bijzonderheden:
- mogelijkheid van gratis indruk van plaatselijke gegevens
 - bestellen vóór 1 december
 - 24 pagina's in kleur
 - oplage 1976: 575.000 ex.!

Er ligt een proefnummer voor u klaar.

Ook in 1977 kunt u met het Kerstnummer goedkoop en duidelijk herkenbaar het feest van de geboorte van de Heer verkondigen.

Besteladres:

STICHTING ELISABETHBODE

Tuinstraat 1 — Postbus 100 — Lochem Gld. — Tel. 05730 - 2770 ('s avonds 2526)

Redactieleden:

Ir. A. W. Biersteker; Drs H. de Jong; Mr. dr J. Meulink; D. W. L. Milo; Ds E. R. Postma; Ds H. Smit
Adres van de Redactie:
Ds K. Muller, Riouwstraat 59, 1521 SC - Wormerveer
Tel. 075-282589.

Adres voor de rubriek Kerknieuws:
Ds O. Mooiweer, Volksparksingel 45, Enschede, tel. 053-310259

Advertenties en druk:

Drukkerij „Steenbergen”, Nooitgedacht 3, Zeist, tel. 03404 - 12452.
Advertenties inzenden tot dinsdagmorgen 10.00 uur.

Abonnementenadministratie:

Kon. Wilhelminalaan 38, Leersum, tel. 03434-4288

Abonnementsprijs:

f 35,— per jaar of f 18,50 per halfjaar.
Buitenland f 45,— per jaar of f 60,— per luchtpost.
Giro 40 49 45.

Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 dec. eindigen. Opzeggen uiterlijk tot 15 november.